

Faglig beretning ved Årsmødet for Landsudvalget for Svin
tirsdag den 26. oktober 2004
ved direktør Orla Grøn Pedersen.

Indledning

Mange svineproducenter føler, at de står i et spændingsfelt – mellem det at være verdens dygtigste producenter og samtidig de mest udskældte på hjemmebanen.

Hvordan tackler jeg den udfordring, spørger mange producenter sig selv, deres familie, kolleger, os i Landsudvalget og flere andre. Svaret er langt fra entydigt.

Mit eget svar er, at så længe I er blandt de bedste, er I sikret en plads i forreste række. Dermed følger samtidig en forpligtelse til at gøre det hele lidt bedre år for år.

Ja, det er godt med dig, svarer de tilbage. Hvad har vi fået ud af de fremskridt og forbedringer indenfor miljø, dyrevelfærd og fødevarer sikkerhed, som vi har skabt de seneste 10 år?

Har du nogen sinde hørt en politiker, repræsentanter fra interesseorganisationer eller andre debattører rose svinesektoren – jeg må erkende, at det ligger tungt med et prompte svar.

Det forekommer vel, men alt for sjældent.

Jeg ved godt, at man ikke - med anerkendelse og ros - kan betale regninger. Men anerkendelse motiverer til at gøre en ekstra indsats eksempelvis indenfor miljø og dyrevelfærd, samtidig med at produktion og effektivitet fastholdes. Glem heller ikke de store eksportindtægter og arbejdspladser til gavn for det danske samfund.

Landsudvalgets strategi er klar. En stor del af ressourcerne skal bruges på at forbedre svinesektorens effektivitet og dermed konkurrenceevne.

Den anden del af strategien går på, at vi skal være i front med miljøbeskyttelse, dyrevelfærd, lavt medicinforbrug, høj dyresundhed og fødevarer sikkerhed.

Mediemæssigt forfølger vi den strategi, at vi systematisk retleder forkerte påstande ved at fastholde kendsgerningerne eksempelvis i debatten om miljø og dyrevelfærd.

Klare kendsgerninger overrasker ofte dem, der lidt letkøbt skriver eller udtaler sig om dansk svineproduktion.

Kvælstof i gødning

Blandt opmuntrende kendsgerninger kan fremhæves, at svineproduktionen via optimeret fodring og bedre avlsdyr nu udleder 34 procent mindre kvælstof pr. slagtesvin end i 1985.

Siden midten af 80'erne er produktionen af svinekød øget med 54 procent, og til trods for det – er kvælstof i svinegødningen totalt kun steget med 2-4 procent – det vil sige tæt på uændret miljøbelastning.

Dertil kommer, at næringsstofferne i gyllen nu udnyttes langt bedre. I dag opnår en planteavl, som udelukkende bruger handelsgødning, kun ca. 15 procent lavere kvælstof-udvaskning end et svinebrug, som bruger maksimal mængde gylle pr. ha. Det svarer til en forskel i merudvaskning på ca. 8 kg kvælstof pr. ha.

Den forbedrede udnyttelse af kvælstof i husdyrgødning har betydet, at forbruget af handelsgødning i samme periode er reduceret med mere end 40 procent.

NH₃-fordampning

Målinger og modelberegninger fra Danmarks Miljøundersøgelser viser, at det atmosfæriske nedfald af **kvælstof** over Danmark i 2002 var på 18,8 kg pr. ha.

62 procent af nedfaldet stammer fra udlandet – enten i form af kvælstofilter fra trafik- og energisektoren eller i form af ammonium fra udenlandske landbrug.

13 procent af nedfaldet kan henføres til danske grise – svarende til 2,5 kg pr. ha.

Kritikken går på, at ammoniakken fra stalde falder ned tæt på kilden. En ejendom med 250 dyreenheder er uden for de 300 m fra bedriften vurderet til at øge det lokale nedfald med ca. 2 kg kvælstof pr. hektar om året.

Vandmiljøplan III tager hensyn til dette med en beskyttelseszone på 300 m rundt om alle højmoser, lobeliasøer og heder over 10 hektar samt ved andre særligt sårbare naturområder.

Men hvad er der egentlig sket de seneste 20 år.

I 1985 havde en slagtesvinestald med fuldspalter en **ammoniakfordampning** svarende til cirka 29 kg kvælstof pr. dyreenhed.

Samme stald har her i 2004 en fordampning svarende til cirka 18 kg pr. dyreenhed. Årsagen til reduktionen på 39 procent skyldes alene bedre avlsdyr og optimeret fodring.

Hvis grisene i stedet flyttede ind i en ny stald med delvis spaltegulv – korrekt brug af overbrusning og god drift, så viser de seneste målinger, at fordampningen yderligere kan halveres til cirka 9 kg kvælstof pr. dyreenhed – **altså kun en tredjedel af NH₃-fordampningen i 1985.**

Yderligere 10 procent kan hentes ved brug af såkaldte lav proteinblandinger hvorefter ammoniaktabet fra ventilationsskorstenen er nede på cirka 8 kg kvælstof pr. dyreenhed.

Desuden er det muligt at rense ventilationsluften fra stalde tæt på følsomme naturområder.

Med fx et Scan-Airclean anlæg vil det koste 8-10 kr. pr. slagtesvin at fjerne endnu godt 50 procent af ammoniakken i ventilationsluften. Herefter er vi nede på 4 kg kvælstof pr. dyreenhed svarende til en reduktion på 77 procent i forhold til en fuldspaltestald anno 2004.

300 m fra et sådan staldanlæg med 250 dyreenheder vil nedfaldet derefter være langt under et halvt kg kvælstof pr. ha.

Tallene viser med al tydelighed, hvad potentialet er – jo flere godkendelser der gives til nye og renovering af eksisterende stalde – desto bedre er det for miljøet. Igen kan vi altså konstatere, at vækst og udvikling på bedste vis forenes med miljøhensyn.

Eksemplet viser, at vi i de fremtidige politiske diskussioner om bæredygtighed i svinesektoren bliver nødt til at ændre fokus. Miljø- og natureffekt skal være målestok for udviklingen af svinesektoren frem for antallet af dyr.

NH₃-emission i fremtiden

Jeg tror også, at man er enig i, at vi mangler en uvildig undersøgelse og en kvalificeret diskussion om, hvad det reelt vil betyde for den danske natur, hvis svinesektoren over de næste 10 år halverer ammoniakemissionen eller måske endnu mere.

Hvis svineholdet fx halverer fordampningen – så vil nedfaldet udgøre 17,5 kg kvælstof pr. hektar mod 18,8 kg i dag – under forudsætning af at udledningen fra de resterende kilder forbliver uændret. Regnestykket illustrerer tydeligt, at andre end svinesektoren skal gøre en indsats, hvis det skal batte noget.

Halvering af NH₃-fordampning

Hvad kommer der så til at ske de næste 10 år?

Om 10 år er samtlige drægtige søer løsgående i nybyggede eller renoverede stalde.

75 procent af stalde har installeret gyllekøling, som reducerer fordampningen af ammoniak med mindst 30 procent. Når varmen samtidig genbruges i andre staldafsnit – så er investeringen uden merudgifter.

90 procent af samtlige smågrise- og slagtesvinestalde er om 10 år indrettet med fast gulv og spalter i gødearealet.

Lidt forsigtigt vurderet betyder en sådan udvikling, at fordampningen af ammoniak fra svinestalde i 2015 er halveret – og det selv med en mindre udvidelse af svineproduktionen på 1-1,5 procent om året. Både natur og svineproducent vinder ved en sådan dynamisk udvikling – modsat stagnation, hvor alle "parter" taber.

Når 10-års scenariet er gennemført, vil ammoniakfordampningen fra danske svinestalde, så vidt vi kan beregne det, være på samme niveau, **som da**

Marshall hjælpen startede i 1948.

Hvis ikke politikere, myndigheder og interesseorganisationer straks kan se potentialet, så fristes jeg til at spørge, om det er for nemt!

Vi vil nu tilbyde lokalpolitikere og nogle medarbejdere fra landkommuner og amter et gratis kursus for at sikre, at de er ajour med denne faglige viden.

Ligesom på et fodboldhold skal man hjælpe hinanden med gode afleveringer – den her ligger lige til højrebænet. Skulle man være bedst med det venstre, kan vi også lægge den dér!

Gylleteknik

Ved tidligere årsmøder har jeg udtrykt positive forventninger til gyllebehandlingsteknologier. Beklageligvis er forventningerne endnu ikke indfriet.

Allerede først i 80'erne var **Den rullende Afprøvning** involveret i test af et gyllebehandlingsanlæg fra firmaet Weda. Meget har været forsøgt siden, uden nogen form for realistisk gennembrud - økonomisk og teknologisk set.

Jeg skal heller ikke ved denne lejlighed skjule svineproduktionens manglende mulighed for at betale mere pr. tons gylle, end hvad traditionel gylleudbringning koster. Det vil sige en pris på 10-20 kr. pr. ton afhængig af lokalitet og mulighed for at købe jord henholdsvis forpagte og lave gylleaftaler.

For tiden er anlægget til forsuring af gylle fra Staring Miljø med kombineret ammoniakreduktion i stalden og fældning af næringsstoffer i fortanken en af de mulige løsninger.

Enkelte separationsanlæg fungerer godt, men der mangler en endelig løsning på afsætning af næringsstoffer, og prisen er endnu alt for høj. For de højteknologiske anlæg ser det i øjeblikket ikke alt for lyst ud.

Fosforreduktion

Vandmiljøplan III har fastlagt de fremtidige mål for fosforreduktion, og vi er i gang med en omfattende forsøgsserie, og endnu mere er under planlægning.

Målsætningen er 25 procents reduktion inden 2009 og en halvering af fosforoverskuddet inden 2015 svarende til ca. 16.000 ton.

Historisk set udledte svineproducenter 47 kg fosfor pr. ha i 1985, mens tilførslen var reduceret til 33 kg pr. ha i 2003. Den markante reduktion blev blandt andet mulig som følge af vores forsøg med fordøjeligt fosfor og brug af **fyfase** gennemført i samarbejde med Danmarks JordbrugsForskning.

Svinesektoren forbruger ca. 11.000 tons mineralisk fosfor, og mængden kan reduceres med 8.000 tons ved korrekt brug af **fyfase** og mere præcis styring af fosfor-normerne. En forventning om forbedret foderudnyttelse trækker også i samme retning.

Svinesektoren alene kan således reducere fosforoverskuddet med 25 procent, så målet i 2009 kan nås. Men for at opnå en halvering inden 2015 kræves en lignende indsats i blandt andet kvægbruget og en betydelig reduktion også i handelsgødning.

Fosforafgiften på 4 kr. pr. kg foderfosfat fra 1. januar 2005 vil medføre, at svineproducenterne sænker indholdet af fosfor i foderet for at minimere udgifterne. Afgiften har medført, at foderindustrien anvender den anbefalede dosering af **fyfase** for at mindske brugen af mineralisk fosfor.

Opgaven med at fjerne mineralisk fosfor er sværest i soholdet, hvor vi på ingen måde kan gå på akkord med dyresundhed og dyrevelfærd ved at underforsyne dyrene med fosfor.

I forbindelse med vedtagelsen af Vandmiljøplan III glæder vi os over, at der er bevilget 155 mio. kr. til forskning indenfor lugtreduktion, reduktion af ammoniakudslip, fosforreduktion og gyllebehandlingsteknologier.

Lugt fra stalde

Cirka 75 procent af lugten fra en integreret svineproduktion kommer fra slagtesvinestalde. Sommeren er desværre også højsæson for lugtproblemer, som er 3-5 gange større om sommeren end om vinteren.

De dejlige kølige somre mindsker dog lugtproblemerne. I år har problemerne været små modsat 2003, hvor vi nærmest havde hedebløge.

Jeg har mødt svineproducenter, som påstår, at de kan lide lugten af grise både udendørs og i stalden. Men de udgør næppe noget flertal i de fleste landsbysamfund!

Derfor arbejder vi meget seriøst og målrettet sammen med firmaer og Danmarks JordbrugsForskning på at finde brugbare løsninger på lugtproblemet.

Nye stalde skal bygges væk fra landsbyer og samlet bebyggelse, så nabogenerne minimeres. Og det **kan** ofte lade sig gøre i dag.

Firmaer, der er vant til at arbejde med industriventilation, bliver forbavsede, når de hører, om de store luftmængder, der skal renses i svinestalde. Og så for en pris på 10 kr. pr. gris og helst mindre.

I industrier med alvorlige **lugtgener** er man vant til at betale omkring 50 kr. pr. m³ luft. Overført til svineproduktionen svarer det til ca. 4.000 kr. pr. stiplads årligt.

Eksemplet illustrerer, at der ingen lette løsninger findes lige om hjørnet. Seks biologiske rensningsanlæg fra firmaet Skov A/S er allerede etableret, og vi har dokumenteret en 50 procent reduktion af lugtmissionen. Men taler vi om stank i stedet for bare lugt, så er selv en halvering helt utilstrækkelig.

Vandmiljøplan III har afsat 40 mio. kr. over de næste 4 år til forskning i lugtreduktion i samarbejde med en række firmaer og forskningsinstitutioner. I første omgang er opgaven at udpege de lugtstoffer – det vil sige kemiske forbindelser – som især er afgørende for den menneskelige opfattelse af lugtproblemer.

Da lugtproblemet er et internationalt fænomen, håber vi, at de skrappeste kemikere i verden kan finde en billig løsning på udfældning af de problematiske lugtstoffer fra svineproduktionen.

I givet fald vil et sådant resultat være en ubeskrivelig fordel for svineproduktionen verden over.

Implementering af ny viden

Men en ting er forskningsresultater. Noget helt andet er implementering af tekniske fremskridt. Et hovedproblem for vores sektor er paradoksabelt nok, at dokumenteret viden har for svært ved at få fodfæste i praksis.

Spredningen i besætningsresultaterne dokumenterer problemet.

Tre fjerdedel af slagtesvineproducenterne mangler således tilsammen 750 mio. kr. på bundlinjen i 2003 – eller 100.000 kr. pr. besætning sammenlignet med den bedste fjerdedel af kollegerne.

Avlens resultater slår på de fleste områder godt igennem i produktionen. Det vil sige med omkring 90 procent af niveauet hos de renracede dyr. Det gælder fx kuld størrelse og daglig tilvækst.

Desværre har vi ingen forklaring på, at den daglige tilvækst hos slagtesvin kun mangler 9 procent i forhold til de renracede dyr, mens fodereffektiviteten, når der korrigeres for galtgrise kontra hangrise, halter bagefter med 17-18 procent.

Målet er at forbedre fodereffektiviteten ganske betydeligt de kommende år. Alene det at mindske afstanden mellem avls- og produktionsresultater med en tredjedel vil give erhvervet en merindtjening på 300 mio. kr. om året. Det niveau har en stor gruppe besætninger allerede nået - uden nogen form for hokus pokus.

Eksempel på gennemslagskraft

I smågrise- og slagtesvinestalde bygget og styret efter vore faglige anbefalinger er det muligt at opnå **imponerende** resultater.

I den forbindelse vil jeg fremhæve et projekt, hvor idegrundlaget var et produktionssikkert staldanlæg til smågrise og slagtesvin.

Efter mange overvejelser blev FRATS fravalgt, fordi man ønskede at bruge **tørfoder** til smågrise og **vådfoder** til slagtesvin. Her er nogle af overskrifterne for de valg, der blev truffet.

I smågrisesektionerne er der:

- Fast gulv i to tredjedel af arealet i stierne
- Gulv- og rumvarme
- Grisene blandes ved fravæning – derefter neddeling i forhold til størrelse
- Tildeling af **tørfoder** til smågrisene
- Fodring på gulv 6-8 gange i døgnet i perioden lige efter fravæning

I slagtesvinesektionerne er der:

- Fast gulv i halvdelen af stierne
- Gulvvarme i alle sektioner
- Tildeling af vådfoder til slagtesvin
- Restriktiv fodring
- Der tildeles snittet halm

Med hensyn til dyrevelfærd og overvågning er der:

- En selvstændig sektion med aflastningsstier til syge og svage grise
- IT-styring af hele anlægget fra kontoret

Da de faglige ønsker var opfyldt, var kravene til lovgivning også på plads. Værre er det altså heller ikke!

Første års produktion af 6.500 smågrise fra 8-25 kg viser en daglig tilvækst på 470 g, en fodereffektivitet på 1,9 FEsv pr. kg tilvækst og en dødelighed på 0,5 procent.

Slagtesvinene har en tilvækst på 880 g, en fodereffektivitet på 2,56 FEsv pr. kg tilvækst og en dødelighed på 0,9 procent. Foderomkostningerne er relativt lave, fordi der fodres med **gærfløde** og **valle**. Arbejdsindsatsen er under normtallene.

Resultatet efter forrentning og afskrivning af stalden viser en ret høj timeløn til ejeren. Derfor bygger han endnu et nyt staldkompleks til produktion af ca. 7.000 grise fra fravænnning til slagtning, så blandedanlægget og andre basisinvesteringer kan udnyttes fuldt ud. Ejeren siger, at han ikke har råd til at lade være!

Ovennævnte eksempel viser med al ønskelig tydelighed, at når tilgængelig viden benyttes systematisk kombineret med god pasning af grisene, harmonerer høj effektivitet, sundhed og dyrevelfærd med lovgivningens krav.

Op som lovet i fjor kan I nu gå til Info Svin på Internettet. Vi forventer, at Info Svin indholdsmæssigt er fuldt udbygget til foråret – og til den tid godtager vi ingen undskyldninger for ikke at trække på vores faglige viden.

Forpligtende rådgivning

Løsningen på den manglende udnyttelse af tilgængelig viden er måske forpligtende rådgivning. Muligvis er det endda sådan, at det er producenten, som skal sættes i fokus i stedet for grisen, når konkrete problemer trænger sig på.

Forpligtende rådgivning er udviklet på Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret. Metoden bygger på aftaler og målsætninger aftalt med producenten og senere opfølgning på bedriften. En ansvarlig nøglerådgiver er landmandens faste kontaktperson.

Erfaringerne med forpligtende rådgivning har vist sig at give gode resultater, og metoden ser ud til at brede sig.

Focus-Finder

Sammenligninger med andre producenter er normalt motiverende og idé-skabende. Sammen med lokale produktionskonsulenter har vi på Landscentret Svin udviklet et nyt rådgivningsværktøj, hvor egne produktionsresultater bliver sammenlignet med resultater fra eksempelvis Top-5 hentet fra en central database.

Målet er, at det bliver lettere for den enkelte producent at fastsætte ambitiøse mål, som samtidig er realistiske. I den forbindelse vurderes besætningens konkrete potentiale. Resultatet præsenteres som et øget dækningsbidrag eller rettere, hvad merdækningsbidraget ville blive, hvis resultatet nåes.

Rent pædagogisk ser det ud til, at metoden virker tiltalende for mange driftsledere, især de yngre.

IT-løsninger

Bill Gates og Microsoft arbejder efter devisen: "Access to data anywhere at anytime". På jysk betyder det: Adgang til data "hvor som helst - når som helst".

Princippet bliver stadig mere aktuelt inden for svine sektoren. I takt med at produktionsenhederne bliver større, og der produceres på flere lokaliteter – ja, måske også i udlandet – så stiger behovet for at kunne overvåge produktionen fra et centralt sted – helt ned i detaljer.

Bredbånd og den teknologiske udvikling i øvrigt har generelt nået et niveau, som gør det muligt at forbinde flere ejendomme med tilhørende computere i et lokalt netværk.

Styring af både fodercomputer, klimastyring, overbrusningsanlæg, **FarmWatch** og billedanalyser med angivelse af vækstkurver med mere – kan således foregå fra et hvilket som helst lokalt sted – eller for den sags skyld globalt.

Vi står på tærsklen til en helt ny udvikling, som mange producenter allerede i dag drager stor nytte af, og inden længe bliver det dagligdag for de fleste.

Praktisk anvendelse af IT

Eksempelvis kan man fra kontoret regulere temperaturen og overbrusningsanlægget i en given stald på ejendom nr. 1 for derefter at ændre en foderblanding på ejendom nr. 2 og sætte enkelte søer op i foder på ejendom nr. 3.

Men der er også rådgivningsmæssige perspektiver: Via Internettet kan konsulenten fra sit kontor koble sig op på den given pc og rådgive om fx indstilling af blande- og vådfodringsanlægget. Ligeledes er det muligt for leverandører af både foderanlæg og klimastyring at servicere/justere direkte fra fabriken.

Meget tyder på, at vi i de kommende år vil se en kraftig udbredelse af trådløst netværk i staldene. Teknologien er klar, og omkostningerne er begrænsede.

Trådløst net gir også mulighed for at bruge håndholdte computere – såkaldte PDA'ere – alle steder. Meget af det man i dag foretager sig på en almindelig pc, vil fremover ske på en håndholdt computer.

I forbindelse med nybyggeri og renovering er det i dag uforsvarligt, hvis man ikke tænker IT-løsninger ind ved planlægning af nye projekter.

Endelig skal det understreges, at man som bruger af IT-teknologi skal være opmærksom på at få kvalificeret rådgivning. Alle kan meget nemt *kalde* sig IT-ekspert – erfaringerne viser, at det er noget vanskeligere i praksis.

Bioteknologi i avlen

Jeg finder det rigtigt - kort at fokusere på bioteknologien, fordi vi i avlsarbejdet bruger mange ressourcer på netop dette område.

Vi hører i mange sammenhænge, at bioteknologien går sin sejrsgang. Indenfor svineavl er der et par eksempler på succeshistorier nemlig fjernelse af halothangenet og RN-genethos Hampshire og senest resistensgenet for fravænningsdiarré forårsaget af Coli 149 F4. Det sidste er resultatet af et forskningsprojekt på Landbohøjskolen, vi har støttet.

Som prikken over i'et har vi det store forskningsprojekt sammen med Beijing Genomics Institute i Kina, Landbohøjskolen og Danmarks JordbrugsForskning vedrørende sekvensering af svinets **genom**.

Projektet har givet os kendskab til sekvenser det vil sige rækkefølgen af de genetiske byggesten fra mere end 95 procent af svinets gener.

Ud fra disse sekvenser har vi fundet mere end 100.000 steder, hvor der er genetisk variation, kaldet SNP'ere. Det er de områder på genomet, der betinger de arvelige forskelle mellem dyrene. Heraf regner vi med, at 2-3.000 har stor effekt på ændringer i den genetiske kode for proteinsyntese og dermed dyrenes egenskaber.

Fra Kinaprojektet er det vigtigste resultat her og nu anvendelsen af SNP'ere til at finde de områder på genomet, der styrer de arvelige forskelle mellem dyrene.

Til det formål har vi fået verdens bedste værktøjskasse.

I vores store familiemateriale anvender vi nu dette redskab til at følge, hvordan stumper af genomet nedarves fra forældre til afkom og sammenholde resultaterne med dyrenes produktionsegenskaber.

Eksempelvis fødselsvægt, lungesygge eller ledproblemer. Disse undersøgelser ville ikke kunne lade sig gøre i traditionelt avlsarbejde uden resultaterne fra Kinaprojektet.

Vi har besluttet at koncentrere indsatsen omkring styrke (ledproblemer) og resistens mod lungesygge. Det bliver således det første praktiske avlsresultat af projektet til gavn for svine sektoren.

Et andet eksempel bygger på det positive udfald af Coli 149 projektet fra Landbohøjskolen. På basis heraf starter vi nu et projekt for at finde eventuel resistens imod salmonellabakterier i tarmkanalen.

Kødkvalitetsegenskaberne er dyre at måle, og det er vanskeligt at få mange resultater på kort tid. Derfor er vi nu i gang med et forarbejde for at se, om vi via vores bioteknologiske værktøjer kan få hjælp til at fremme kødkvalitetsegenskaberne i svinekød.

I fremtiden kan man forestille sig, at forskningen har bevist, at der er en række såkaldte SNP-områder af genomet, der er interessante hos den nyfødte gris. I avlssystemet fødes der 200.000 grise om året. Det kunne betyde, at en blodprøve straks efter fødsel afgør, hvilke 100.000 der skal gå videre til afprøvning.

Givet er, at vi står over for store ændringer - også store muligheder de kommende år.

Sikkert er det også, at Kinaprojektet har betydet et godt afsæt for dansk svineproduktion og dansk forskning indenfor det bioteknologiske område, som gør os til spændende samarbejdspartnere verden over.

Vi har mange bejlere, men vi bejler også selv til regeringens bioteknologiske forskningsprogrammer og til EU for en ligeværdig plads indenfor dette forskningsområde, hvor der er gode muligheder for synergier mellem landbrug, herunder svineproduktion, medicinalindustri og meget andet.

Avl og opformering

Samarbejdet mellem Landsudvalget og avlerne henholdsvis opformering har trods store tilpasninger i årets løb været godt og konstruktivt.

Jeg skal her især pege på de tilpasninger af avlsstrukturen, som vi står over for i de kommende år. Siden vi indgik aftaler om avl med den enkelte avler i 1992, er der år for år sket en markant udskiftning i avlerkredsen.

Kun 40 procent af de avlere, der var med i 1992, er med i dag. Derimod er det totale antal avlere uændret. Det er en fordel for avlsfremgangen med større besætninger. Derfor har vi på det seneste forhandlet med avlerne om en strukturudvikling i besætningsstørrelsen.

Vi er nu enige om at øge minimumsstørrelsen af besætningerne indenfor de tre store racer - Landrace, Yorkshire og Duroc. Udviklingen betyder 20 procent færre avlsbesætninger over de næste 2 til 3 år. En markant ændring, som kun kan lade sig gøre, fordi vi har mødt forståelse og forhandlingsvilje hos Dansk Svineavl.

Opformeringsleddet har aldrig oplevet større interesse for at købe krydsningshundyr, og salget er det seneste år steget med 17 procent. En positiv udvikling, som er udtryk for et stigende ønske om gode avlsdyr i produktionsleddet.

Samme trends ses i sædsalget fra DanAvl - KS-stationerne, hvor stigningen det sidste år har været 9 procent. Begge dele er et udtryk for, at genetisk fremgang hurtigt kommer ud til producenterne.

Omkostningsreduktion

Ved nybyggeri og renoveringer er det en selvfølge at tage hensyn til naboer, natur og miljø som også tidligere nævnt. Mindst lige så vigtigt er det at fokusere på omkostninger og styring af produktionen.

I modsat fald bliver der ikke mange, som fremover får råd til at bygge og udvikle svineproduktionen.

Den globale fortrængningskonkurrence gør, at de fremtidige produktionsomkostninger i nye og renoverede stalde skal reduceres markant.

Konkret skal der i soholdet ved nybyggeri og renovering kalkulere med endnu bedre **nøgletal** end den bedste fjerdedel opnår i dag. Ganske simpelt fordi det er muligt med faglig optimal produktion og effektiv styring - og det kræver ikke nødvendigvis mere arbejde.

Som eksempel på et **nøgletal** - skal der i et nyt eller renoveret staldanlæg produceres 28 grise pr. årssø - med en **faringsprocent** på 90 eller derover. Dødeligheden blandt de fravænnede grise må maksimalt være 2,0 procent.

Omkostningerne til foder og andet skal jages ugentligt ved sammenligning med top-5 eller top-10 producenter via fx Fokus-Finder.

I slagtesvineholdet med eller uden FRATS må foderforbruget ikke overstige over 2,6 FESV pr. kg tilvækst fra 25 kg til slagting, og tilvæksten skal være over 900 g pr. dag, og så skal dødeligheden holdes under 1,5 procent. Ej heller i slagtesvineholdet er der fredningstid for omkostningsjagt.

Jeg ved godt, at der kan ske uheld ofte forårsaget af sygdom - men også her gælder, at der er stor forskel på evnen til at få det under kontrol.

Næste udfordring retter sig mod bygge- og inventarfirmaerne. Fra jeres side må vi også forlange udvikling og effektivitetsgevinster. Omkostningsreduktion uden at gå på akkord med produktionsikkerhed bliver nøgleordet i fremtiden.

Priserne på staldbyggeri inklusive inventar bør kunne reduceres med 10-15 procent de kommende år. I modsat fald tror jeg, at der bliver for få svineproducenter at bygge for i fremtiden.

Jeg må igen erindre om, at det er helt uforvarsligt at bygge så meget som én eneste stald i Danmark uden svineproduktionskonsulenterne er med som rådgiver og sparringspartner mellem landmand og byggefirma. Dyr lægerne bør også inddrages.

Enzymtilsætning til foder

Præcisionsfodring og brug af fx **enzym**, som giver en bedre foderudnyttelse og dermed mindre miljøbelastning bliver nu taget i brug. Vi har i vores forsøg vist, at tilsætningen af enzymproduktet Porzyme til foder forbedrer fordøjeligheden og dermed foderudnyttelsen med ca. 3 procent.

Desværre er der ikke helt enighed om, hvor stor en gevinst man kan regne med. Foderstoffirmaerne har mange forskellige måder at beregne gevinsten på til trods for, at datagrundlaget er det samme.

Jeg vil gerne opfordre til, at alle foderstoffirmaer beregner værdien på samme måde og gerne på den måde, som vi foreslår. Det vil også være en fordel for alle parter, når der handles foder.

Zink

Efter mange års tvivl er det endeligt blevet tilladt at tilsætte **zink** i diarréhæmmende doser i perioden efter fravæning, når det ordineres af dyrlægen. Det har taget lidt længere tid, end vi havde håbet på, men nu har vi muligheden - foreløbigt et år.

Zink kan nu ordineres på dyrlægerecept, og zinken skal købes på apoteket. Det er ganske vidst lidt dyrere, end hvis det kunne købes andre steder. Men det er peanuts i det store spil.

Tænk nu på, at vi kun har muligheden som en et-årig dispensation. Hvis forbruget ikke sker efter reglerne, er der risiko for, at dispensationen ophører, og det vil være til stor skade for svineproduktionen.

Halebid og halekupering

Halebid og halekupering har fyldt en del i debatten det sidste år. I henhold til loven er det kun tilladt at kupere op til halvdelen af halen.

Men **Det Veterinære Sundhedsråd** vurderer: "At kravet, om at der kun må fjernes halvdelen af halen ikke kan administreres det vil sige kontrolleres. Begrundelsen er, at ikke kuperede haler har meget forskellig længde, og at længdevæksten er størst i den yderste del af halen. Man kan derfor ikke på et senere tidspunkt ud fra "stumpen" afgøre, hvor meget af halen, der er fjernet".

Justitsministeriet overvejer i øjeblikket situationen - og vi afventer resultatet.

Usikkerheden ændrer ikke ved, at **halebid** er eller pludselig kan blive et alvorligt problem i en del besætninger. Danmarks JordbrugsForskning og Landsudvalget har et omfattende projekt i gang for at identificere årsager til halebid i 20 besætninger.

Også løsninger til afhjælpning af halebidsproblemer eksperimenteres der med. Vores nuværende viden og erfaring med håndtering af halebidsproblemer er samlet i en manual inklusiv en checkliste, som kan hentes på vores hjemmeside.

Udover halebidsprojektet har vi også vores servicetilbud, hvor klimakonsulenter kan rekvireres til afhjælpning af problemer med **halebid**. Erfaringerne viser, at mange steder udløser varmemstress halebidsproblemer.

Undersøgelserne afslører, at især lukkede skillerum i kombination med diffus ventilation kan medføre **halebid** i besætningerne.

Som tidligere sagt, må stadsdækkelse kun være lukket i indtil 60 cm's højde. Resten skal være åbent for at sikre tilstrækkelig ventilation i dyrenes klimazone. Under stioverdækningen skal de naturligvis være lukkede.

Velfærd

Dyrevelfærd er i dag på alles læber, men emnet er ikke nyt blandt landmænd. Ja, for den sags skyld hele landbokulturen har altid haft det grundsyn, at dyrene skal behandles godt.

Grundet de historiske traditioner er det let at få budskabet igennem til producenter og rådgivere jf. Landsudvalgets kampagne for bedre dyrevelfærd det seneste år.

Vanskeligheden ligger i den praktiske implementering og det at flytte holdninger ude i stalden. Den danske lovgivning er nu harmoniseret med EU-direktiver. Kun ganske få regler er nationale særregler.

Der er elementer i lovgivningen, som for eksempel krav om rodemateriale i eksisterende fuldspaltede stalde, som vi har været stærkt imod. Men lovgivningens rammer for nybyggeri er både produktions- og dyrevelfærdsmæssigt i orden.

Alligevel kan det på grund af manglende opsyn gå udover dyrenes velfærd uanset staldsystem.

Det er præcist her Landsudvalgets kampagne sætter ind. Vi har blandt andet lanceret checklister og skemaer for besætningsstrategier, som heldigvis bruges mere og mere. Især har vi fokuseret på forebyggelse af skulderyr og halebid. Husk, det er en hjælp til jer selv – det er ikke for at please omgivelserne.

Aflastningsstier

En ny bekendtgørelse, som præciserer, at alle besætninger skal have aflastningsstier, er på vej. Landsudvalget har selv ønsket bekendtgørelsen, fordi det dyreetisk er uforsvarligt ikke at have aflastningsstier.

Dækningsbidraget for aflastningsstier er ifølge erfaringerne højere end i noget andet afsnit i stalden. Årsagen hertil er, at dyr i aflastningsstier, som behandles korrekt efter dyrlægens anvisninger, ofte bliver raske og kan leveres til slagteriet – i stedet for til DAKA.

Dyrevelfærdsdag

Landsudvalget har også i år holdt en dyrevelfærdsdag med dyrlæger, konsulenter og producenter – det vil sige produktionsudvalgsformænd mv.

En af opgaverne var at prioritere de vigtigste indsatsområder for vores kampagne i det kommende år. De 12 arbejdsgrupper var enige om at prioritere brug af aflastningsstier i samtlige staldafsnit og fokusere på forebyggelse af halebid og at reducere antallet af døde og aflivede søer.

Døde og aflivede søer

En anden side af dyrevelfærd er netop de mange – og klart for mange søer – der dør eller aflives på bedriften. Spredningen mellem besætningerne er meget stor. Vi både kan og skal mindske antallet af aflivninger og gøre det bedre jævnt for vores store forskningsprojekt, der netop fokuserer på årsagerne til problemet.

Jeg ved, at alle producenter og driftsledere nærmest i søvne kan nævne besætningens tal for levendefødte grise pr. kuld, grise pr. årssø, dødelighed i fare- og fravænningsstald med mere.

Men, jeg vil samtidig vove den påstand, at under 5 procent – selv når I er lysvågne – kan nævne, hvor mange procent af de udsatte søer, som går til DAKA. Heller ikke andelen af 1. lægs søer, der udsættes - døde eller levende.

Jeg ved også – at I er enige med mig i, at dødelighed og udsætterprocent bør være **nøgletal**, der fra 1. november i år bliver et fast punkt på dagsordenen ved det ugentlige statusmøde i forbindelse med formiddagskaffen.

Tidligere har Landsudvalget formuleret, at maks. 10 procent af de udsatte søer bør forlade besætningen som døde eller aflivede.

Endnu et eksempel på en indsats, der betyder meget for erhvervets image. Forhåbentlig vil indsatsen også forbedre dyrevelfærden et stykke ad vejen – uden det er forbundet med ekstra omkostninger, tvært imod.

Vores tal viser i øvrigt, at besætninger med høj effektivitet samtidig har den laveste sodødelighed.

5% kontrol af dyrevelfærd

Jeg skal være den første til at erkende, at en del af den detailregulering, som erhvervet er udsat for, er uden betydning for både miljø, dyrevelfærd og fødevarerikkerhed.

Uanset hvad – er der blot ikke noget alternativ til at følge reglerne – og det koster stort set heller ikke en krone – blandt andet fordi irritation endnu ikke er prissat!

Jeg vil undlade at gå i enkeltheder med rodemateriale og medicinregistrering mv.

Væsentligt for erhvervet er, at de producenter, der lever op til reglerne – det vil sige får kontrolbesøg uden nævneværdige anmærkninger, bedyrer, at det kun er et spørgsmål om at indføre faste procedurer, altså uden ekstra omkostninger.

Det skal sættes i system, og man skal i dagligdagen være konsekvent med de få hovedpunkter, der er centrale.

Kampagner

Aflødning af dyr efter brug af boltpistol er vigtig. Proceduren er implementeret i mange besætninger, og mit klare råd er, at resten skal bede dyrlægen om instruktion i aflødning ved næste rådgivningsbesøg.

Landsudvalgets mål er, at dyrlæge og konsulent – går aktivt ind i problemer med dyrevelfærd og dyreværn, som vi har påpeget det i sidste års kampagne.

Modningstiden har været lidt længere, end vi havde ventet. Men glædeligt er det, at flere dyrlægepraksis og nogle produktionsudvalg har taget handsken op. Både produktionsudvalg og konsulenter har givet tilsagn om en ekstra indsats fremover.

Der er også tilsagn om gensidigt at støtte hinanden, hvis enkelte producenter imod forventning ikke bryder sig om denne diskussion trods diplomatisk håndtering.

Større søer

Vores søer er blevet større. Vi har nu konkrete data på deres dimensioner, som vil danne baggrund for fremtidige anbefalinger af boks- og stistørrelser.

Sidste år udsendte vi nye retningslinier for dimensionering af fareboks og -stier. Fareboksen skal inkl. krybbe være mindst 250 cm lang, men endnu vigtigere – der skal mindst være 210 cm fra krybbekant til baglæge, så selv de største søer kan være der.

Med hensyn til bokse i løbestalde og æde- hvilebokse til løsgående søer, så vil der snarest komme nye anbefalinger. Der skal selvfølgelig være plads til søerne, men der må heller ikke være så meget plads, at de vender sig, eller måske kommer i klemme, fordi de forsøger at vende sig.

Endvidere er vi ved at afslutte undersøgelser, der afdækker søernes bevægelsesmønster, når de rejser og lægger sig i forskellige bokse- og stityper.

PMWS

PMWS breder sig desværre stadig. Landsudvalget har afsat mange ressourcer til at finde løsninger på sygdommen. Vi har endnu ikke fundet årsagen, men erfaringer fra praksis og resultater fra vores afprøvninger og undersøgelser i samarbejde med Danmarks Fødevareforskning har vist, at forbedret **management** kan reducere dødeligheden som følge af PMWS.

Senere fravænnings har i en afprøvning halveret dødeligheden sammenlignet med kontrolgruppen. Besætninger, der indfører alt ind-alt ud-drift efter fravænnings eller forbedrer klima og foder har også oplevet færre tab. Endelig har totalsaneringer vist sig at kunne gøre en forskel, specielt hvis besætningen har andre sundhedsproblemer.

Serumbehandling af pattegrise i udlandet har vist god effekt med serum tappet fra ældre grise i besætningen, såkaldt autoserum. Landsudvalget har i samarbejde med Danmarks Fødevareforskning afprøvet autoserum og serum fremstillet på heste i 4 besætninger. Autoserum havde en effekt i den ene besætning, mens effekten af hesteserum var usikker.

Resultatet er desværre ikke umiddelbart anvendeligt, da lovgivningen kræver, at serum skal fremstilles af virksomheder, der er godkendt til at producere denne type lægemidler. Desuden er der rapporteret om alvorlige bivirkninger i enkelte tilfælde, hvor andre sygdomme tilsyneladende er blevet spredt ved behandlingen.

PMWS er et problem i mange andre lande. EU har derfor afsat midler til et stort internationalt forskningsprojekt med et totalbudget på 40 mio. kroner over 5 år.

12 lande deltager i projektet, inklusive USA og Canada. Fra Danmark deltager Landsudvalget, Danmarks Fødevareforskning og Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole.

Vi tror på, at ved at samle alle gode kræfter fra mange lande, har vi en chance for at finde årsagen til PMWS og finde gode løsninger for besætninger, som allerede har sygdommen.

Afslutning

Som det er fremgået af min beretning, vil de kommende år byde på store udfordringer både fagligt og politisk. Fagligt skal effektiviteten forbedres på flere områder, og omkostningerne skal reduceres.

Aller vigtigst er dog, at faglige fremskridt hurtigt implementeres i produktionsleddet. Vi skal nå vores målsætninger især indenfor miljø og dyrevelfærd.

På den politiske front er afmontering af visse myter om svineproduktion nødvendig. Myterne eksisterer nemlig i bedste velgående blandt politikere, interesseorganisationer og en del myndighedspersoner.

Hvis afvæbningen skal lykkes, vil det kræve en stor og vedholdende indsats.

Heldigvis viser historien, at sandheden og kendsgerninger sejrer over tid. Det tror jeg også vil gælde i forhold til de myter og fordrøjninger, som vi nu og da møder om dansk svineproduktion.

Selv om vi fortsat vil møde hård modstand og påstande, som vi ikke bryder os om, så er jeg personlig ikke i tvivl om, at dansk svineproduktion vil vinde debatten/duellen.

Det vil vi blandt andet på grund af de store fremskridt vi har nået, og det, vi vil nå de kommende år indenfor både miljø, dyrevelfærd og fødevarerikkerhed.

Og heldigvis er det de færreste, når det kommer til stykket, der tør se bort fra den store samfundsøkonomiske gevinst erhvervet skaber.

Men jeg vil ikke love jer svineproducenter, at kritikken og dermed spændingsfeltet vil være overstået, inden vi ses til årsmøde og kongres næste år.

Tak til alle vores mange samarbejdspartnere fra svineproducenter, over firmaer, til statslige forskningsinstitutioner og myndigheder med flere.

Tak til Landsudvalget for endnu et år med et godt og konstruktivt samarbejde og sidst, men ikke mindst tak til medarbejderne for en ihærdig indsats i årets løb.

Og endelig en tak til jer i salen, fordi I så på og lyttede med.